

συγγράμματι Ἀθηναίῳ Τόμ. Ε', σελ. 326 καίται «Θεωρικὸς Συνδρόμου Στειριεύς».

Οὐκ ἀγνοητέον δ' ὅτι καὶ τὸ Μηδικὴ πῶς ζῆνυ τοῦ πῶς ἐκφερόμενον ἐτο-
νίζετο ὑπὸ τινων ἐπὶ τῆς παραληγούσης, οἷον *Μηδικὴ ἢ μηδίκη*. Εὐστάθ. σελ.
1967, 27 «καὶ *μηδίκη* μὲν χόρτος, δ καὶ σημείωσαι, *Μηδικὴ* δὲ ἡ *Περσικὴ*».
Ἀρκάδ. π. Τόν. σελ. 107, 8 «Τὰ εἰς ΚΗ. ὑπερδυσύλλαβα παραληγόμενα
τῷ Ι συνεσταλμένῳ παροξύνεται· Ἑλίκη κύριον, μυρίκη, Βαιτική χώρα, μη-
δίκη». Πρβ. καὶ Στέφ. Βυζ. σελ. 156, 10. σελ. 161, 15 καὶ σελ. 449, 15.

ΡΙΖΟΣΠΑΣΤΑΙ ΚΑΙ ΒΕΛΤΙΩΣΕΙΣ ΕΝ ΕΠΤΑΝΗΣΩ.¹

Ὅτε γράφοντες τὸν βίον τοῦ ἀειμνήστου Θ. Καρούσου, ἐδημοσιεύομεν² ὅτι,
ἐν τῇ ΙΒ'. Βουλῇ τῶν Ἰονίων συνετάχθη μετὰ τοῦ ἀειμνήστου Λιθαδᾶ τοῖς
ἐκ Ζακύνθου ρίζοσπάσταις, ἐγκαταλείψας τοὺς συμπολίτας αὐτοῦ Ζερβὸν καὶ
Μομφερράτον, οἵτινες διὰ λόγους ἀγνώστους, ὑπεχώρουν ἤδη εἰς τὰς μεταρ-
ρυθμίσεις, βελτιώσεις μετονομαθείσας, τὸν Ζερβὸν, λέγομεν, τὸν δικαίως ἕνα
τῶν πρώτων ἀρχηγῶν τοῦ ρίζοσπαστισμοῦ θεωρούμενον,» ἐσκέφθημεν μὲν ὅτι
καὶ ἐκφράσεις αὗται ἤθελον ἴσως δυσχερστήσῃ τοὺς ἀξιοτίμους κκ. Ζερβὸν καὶ
Μομφερράτον, οὐδέποτε ὁμως ἠθέλομεν φαντασθῆ, ὅτι ὁ κ. Μομφερράτος διὰ
τοῦ Παργασσοῦ³ ἠθέλεν ἐπιρρίψῃ καθ' ἡμῶν βαρεῖαν μομφὴν ὅτι «παρεμορ-
φώσαμεν καὶ διεστρέψαμεν τὰ γεγονότα, ὡς ἂν κύριον σκοπὸν εἴχομεν μομ-
φὴν πικρὰν κατὰ ζώντων προσώπων νὰ ἐκφέρωμεν» καὶ ὅτι «ἴσως ἕνεκα
μεροληπτικῶν λόγων ἑλλοιώσαμεν ἱστορικὰ γεγονότα».

Χάριν αὐτοῦ τοῦ Παργασσοῦ, ἂν, ἀγνοοῦμεν πῶς, ὁ κ. Μομφερράτος πα-
ριστᾷ συνυπεύθυνον τῶν ἡμετέρων λόγων, ἰδίως χάριν ἐξακριβώσεως ἱστο-
ρικοῦ γεγονότος, ἐν τέλει δὲ καὶ χάριν ἡμῶν αὐτῶν σπεύδομεν νὰ δημο-
σιεύσωμεν διὰ τοῦ αὐτοῦ Παργασσοῦ τὰ ἐξῆς.

Καὶ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἀποκρούομεν μετὰ λύπης καὶ ἀγανακτήσεως τὰς καθ' ἡμῶν
ὑπονοίας τοῦ κ. Μομφερράτου, κηρύττοντες ὅτι ἐὰν ἐγράψαμεν ὡς
ἐγράψαμεν, ἐποιήσαμεν τοῦτο ὅπως μόνον τὰς ἡμετέρας ιδέας δηλώσωμεν.
Τοὺς κκ. Ζερβὸν καὶ Μομφερράτον δὲν ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ γνωρίζωμεν οὐ-
τε ἀμέσως οὔτε ἐμμέσως· ὥστε μεροληπτικοὶ λόγοι καὶ σκοπὸς μομφῆς πι-
κρᾶς κατὰ ζώντων προσώπων δὲν ὑπῆρξαν τὰ ἐλατήρια τῆς ἡμετέρας γρα-

¹ Λυπούμεθα μὴ δυνηθέντες πρότερον νὰ δημοσιεύσωμεν τὴν διατριβὴν ταύτην. Πᾶς ἐν-
νοεῖ, ὅποιας δυσκαλίας ἀπαντήσαμεν περὶ τὴν εὑρεσιν τῶν ἀναγκαίων ἐγγράφων, ἐν μέ-
σῳ Μονάχῳ διατρίβοντες καὶ εἰς ἐργασίας ἀσχολούμενοι, πᾶν ἕλλο ἢ εἰς τὴν ἐπτανησιακὴν
ἱστορίαν ἀναφερομένας. Σ. Κ. Π.

² Ἐν Παργασσοῦ Α', 241.

³ Α', 647.

φίδος. Τοῦτο ἄλλως ἀπ᾿αὐτοῦ καὶ εἰς τὸν ἡμέτερον χαρακτῆρα. Τοὺς κυρίους ἀείποτε ἐσεβάσθημεν δι' ὅσα χάριν τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος ὡς ῥίζοσπάσται ὑπέστησαν· οὗτ' εἶναι δυνατόν νὰ λησμονήσῃ τις τὰ Κύθηρα καὶ τοὺς Ὀθωνοὺς, τὰς ἐξορίας καὶ στερήσεις ἃς ὑπέστησαν αὐτοὶ τε καὶ ἄλλοι ῥίζοσπάσται. Ἀλλ' ἡ δικαία αὕτη τιμὴ δὲν δύναται νὰ μᾶς ἐπιβάλῃ ν' ἀποκρύψωμεν τὴν ἀλήθειαν γεγονότων τινῶν, συμβάντων περὶ τὰ τέλη τῆς ἀγγλικῆς ἐν Ἑπτανήσῳ προστασίας.

Ὅτι ἡ ἡμετέρα ἔκθεσις δὲν εἶναι δὴ καὶ τόσον πρωτόκουστος ὥστε ἀνὰ διεγείρῃ ἐκπληξιν εἰς πάντα ὅστις τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος πράγματα ἐγνώρισεν ἰδίαις αἰσθήσεσιν· ἡδυνάμεθα σειρὰν ἐκτενῆ ἄρθρων ἐφημερίδων ἐπτανησιακῶν τῆς ποχῆς ἐκείνης νὰ φέρωμεν εἰς ἀπόδειξιν. Ἀλλὰ ἐν μέσῃ Γερμανίᾳ στερούμενο· οὐτῶν, ἀρκούμεθα εἰς τὸ ν' ἀντιγράψωμεν ὅσα ὁ ἱστοριογράφος κ. Π. Χιώτης ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐδημοσίευσεν πέρυσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Ἰονίου Κράτους (σελ. 435). «Τὸ 1861 ἔληγεν ἡ ΙΑ'. Βουλὴ, καὶ ἐξελέχθη ἡ ΙΒ'. Αὕτη ἐπανεφέρει τὸν Ζερβὸν καὶ Μομφερράτον καὶ ἄλλους Κεφαλλήνας ῥίζοσπάστας καὶ τὸν Θ. Καροῦσον. Ὁ Ζερβὸς ἐξελέχθη πρόεδρος τῇ προτάσει τοῦ βουλευτοῦ Κουρῆ καὶ πρόεδρος τῆς Γερουσίας ὁ κόμης Καροῦσος. Αὐτὸς κατὰ διαταγὴν ἀνωτέρου τοῦ ὑπουργείου ἀπέλυσε τὸν ἀρχιγραμμαρχεὶα τῆς Γερουσίας Κ. Ἀν. Δούσμανην, ὡς συνομῶσαντα ἐπὶ τῆς καταψηφίσεως τῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Γλάδστωνος καὶ ἀντικαθίστα αὐτὸν ὁ Π. Βράϊλας, ὁ εὐνοϊκώτατος τοῦ Γλάδστωνος καὶ ὑπὲρ τῶν μεταρρυθμίσεων ἐκτεθεὶς εἰς τὰς κανονοβολὰς τῶν καταχθονίων μεταρρυθμιστῶν ἐν τῇ Βουλῇ. Ὁ Π. Βράϊλας πολλάκις ἀπεπειράθη νὰ εἰσάξῃ διὰ τῆς λέξεως βελτιώσεως, τύπους εὐνόμους κυβερνήσεως, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διευθετοῦντας τὴν διοίκησιν τοῦ κράτους καὶ ἐξομαλύνοντας τὰ κακῶς ἔχοντα . . . Ἡ Προστασία λοιπὸν ὅ,τι δὲν ἡδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ διὰ τῶν μεταρρυθμίσεων τοῦ Γλάδστωνος, συγγέλλει ἀνεπαισθήτως διὰ τῶν εἰσαγομένων βελτιώσεων. Καὶ τοῦτο ἤθελεν ἐνισχύσει ἡ πολιτικὴ τῆς εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν ἐθνικιστῶν, καθ' ἃς σκώλωψ ἦν ἡ Ἑπτανήσος. Ἀλλ' οἱ ῥίζοσπάσται οὐδεμίαν βελτιώσιν ἢ τροπολογίαν κυβερνητικὴν παρεδέχοντο. Ταύτην ἐθεώρουν ὡς διακωλύουσιν τοὺς σκοποὺς των, ἐπιμένοντες δὲ εἰς τὸ σύστημα τῆς χειροτερεύσεως, ἤθελον ἡ κυβερνήσις νὰ παραλύηται, ἐκ τούτου ἤθελεν ἀναγκασθῇ ἡ προστασία ταχύτερον εἰς χειραφέτησιν τοῦ Ἰονίου . . . εἰς πᾶσαν τροπολογίαν τῶν θεσμῶν πρὸς εὐνομίαν κατεκράυγαζον οἱ ῥίζοσπάσται ἐντὸς τοῦ βουλευτηρίου, καὶ τοὺς μὲν σπεύδοντας καὶ προδιαθέτοντας αὐτὰ καταχθονίους καὶ προδύτας ἀπεκήρυττον, τοὺς δὲ συνεργοὺς αὐτῶν ἐδακτυλοδείκνουν ὡς ἐχθροὺς τῆς Ἰονίου ἐλευθερίας. Διὰ ταῦτα ὁ πρόεδρος τῆς Βουλῆς Ζερβὸς καὶ οἱ συμμορφούμενοι πρὸς τὰς βελτιώσεις βουλευταὶ ἐχαρακτηρίζοντο ὑπὸ τῆς ῥίζοσπαστικῆς μερίδος ὡς ἐπιβουλεύοντες πατρίδα καὶ ἐθνικότητα. Ἀναφανδὸν διὰ τῶν Βουλευτηρίων καὶ διὰ τῶν ὀργάνων τῆς δημοσιογραφίας οἱ τὰς

βελτιώσεις ποθοῦντες καθυβρίζοντο ὡς καταχθόνιοι καὶ ὑποκριταὶ καὶ ἀπατεῶνες, ὑποκώφως συμφωνοῦντες μετὰ τοῦ ξένου πρὸς ὑποδούλωσιν τῆς πατρίδος».

Ταῦτα δεικνύουσιν ὅτι ὅσα ἐγράψαμεν δὲν εἶναι πρωτόκουστα γεννήματα τῆς φαντασίας ἡμῶν, ἀποδεικνύουσι δὲ καὶ τὴν πραγματικὴν τάσιν τῆς πολιτικῆς τῆς ἐγκαινισθείσης ἐν τῷ IB'. Κοινοβουλίου. Καὶ τὰς μὲν ὕβρεις κατὰ τῶν ἀποχωρισθέντων ρίζοσπαστῶν ἡμεῖς δὲν συμμεριζόμεθα, ὅτι ὅμως εἶχον ἀποχωρισθῇ αὐτῶν οὐδεὶς ἀμφισβάζει. Τὶ συνέβαινεν ἐν τῇ ψυχῇ αὐτῶν, αὐτοὶ μόνον γινώσκουσιν. Ἄλλοι δὲ ἄλλως ἐπεξήγουν τὴν μεταβολὴν, οἱ μὲν ὡς ἀποτέλεσμα ἰσχυρᾶς ἐντυπώσεως, ἣν ἐπέφερον αὐτοῖς αἱ κακώσεις τῆς προτέρας ἐξορίας, οἱ δὲ ἀπέδιδον αὐτὴν εἰς λόγους μυστικωτέρας πολιτικῆς ἐχούσης σχέσιν πρὸς τὰ ἐν Ἀθήναις ἐπὶ τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ Ὁθωνος τελούμενα. Ταῦτα οὐ τοῦ παρόντος νὰ ἐρευνήσωμεν· οὐχ ἥττον τὸ πρᾶγμα ὑπῆρχε.

Πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν ἀνωτέρων ὑπὸ τοῦ Χιώτη ἱστορουμένων πεπραγμένων ἐστὶ ὁ κ. Η. Ζερβὸς ἀκρος καὶ ἀδιάλλακτος πρῶτην ρίζοσπάστης δικαίως ἐθεωρήθη πρέμναν κρούων καὶ εἰς ἀντίφασιν πρὸς τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ ἐρχόμενος, ἀφ' οὗ ἐδέχθη τὴν θέσιν τοῦ προέδρου τῆς IB'. Βουλῆς. Ἡ ἐκλογή τοῦ προέδρου κατὰ τὸ Ἰόνιον Σύνταγμα δὲν εἶχεν ἰσχὺν ἄνευ τῆς ἐπικυρώσεως τοῦ Λόρδ μεγάλου ἀρμοστοῦ τῆς προστατίδος δυνάμεως, ὅστις, ἐὰν δις ᾔθελε δώσει τὸ *veto* εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν ἀντιπροσώπων, εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ὑποβάλῃ δύο ὀνόματα ἐκ τῶν ἀντιπροσώπων εἰς τὴν Βουλὴν, ἐξ ὧν ἔπρεπε νὰ ἐκλεχθῇ εἷς, καὶ ἡ ἐκλογὴ αὕτη ὄφειλε νὰ ᾖ ὁριστικὴ. Ἄνθρωποι λοιπόν, ὡς ὁ κ. Ζερβός, ὅστις διὰ τῆς δημοσιογραφίας εἶχεν ἀποπτύσῃ τὴν Προστασίαν, ἣν ἐχαρακτῆριζεν ὡς καταπιεστικὴν καὶ τυραννικὴν, ὄφειλέ ποτε νὰ δεχθῇ θέσιν ἀμέσως ἐξαρτωμένην ἐκ τῆς Προστασίας; θέτουσαν αὐτὸν εἰς ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὸν ἀρμοστήν; κατατάσσουσαν αὐτὸν μεταξὺ τῶν ὑπουργῶν τῆς Προστασίας; ὑποβάλλουσαν αὐτὸν εἰς τὸ σύνταγμα αὐτὸ ὃ τοσάκις κατέκρινεν; Ὁ κ. Μομφερράτος, ὅτε τῷ 1849 ἐξωρίζετο, ᾔθελε δεχθῇ τοιαύτην θέσιν; Ὅτε δὲ ὁ Οὐάρδος εἰς τὸν κ. Ζερβόν, εὐρισκόμενον ἐν ἐξορίᾳ, προέτεινεν ὅποιονδήποτε θέσιν ἀπὸ γερουσιαστοῦ μέχρι τοῦ δικαστοῦ τοῦ ἀνωτάτου συμβουλίου, ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ παύσῃ ἀντιπολιτευόμενος τὴν Προστασίαν, πῶς οὗτος τότε ἀπέρριψε τὸν συμβιβασμὸν;

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές ὅτι ὁ κ. πρόεδρος τῷ 1862 προσεπάθησε νὰ δικαιολογήσῃ τὴν ἀποδοχὴν ἐκείνην· αὕτη ὅμως εἰς τὸ δημόσιον οἰκτρὰν ἐντύπωσιν ἐπροξένει, καὶ οἱ μὲν ἀπεπειρῶντο νὰ ἐξηγήσωσιν αὐτὴν διὰ τῆς ἐκ τῆς ἐξορίας ἐλεεινότητος καὶ ἐνδείας εἰς ἣν περιῆλθεν, ἄλλοι δὲ ἄλλα ἐβεβαίουν περὶ σχέσεων αὐτοῦ καὶ τῶν ἄλλων ἀποστατῶν ρίζοσπαστῶν, ὡς τοὺς ἀπεκάλουν, πρὸς τὸν ἐν Ἀθήναις Ἀγγλὸν πρέσβυν, καὶ ἄλλοι ἄλλα. Καὶ τόσον μᾶλλον ἡ διαγωγὴ αὐτοῦ ἐφαίνετο ἀκατανόητος, τῇ 20/4 Μαρτίου 1862

ἀναδεχομένου τὴν προεδρείαν τῆς IB'. Βουλῆς, καθόσον κατ' αὐτὴν ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐδήλου τὴν ἀπὸ τῆς βουλευτικῆς θέσεως παρτίτησιν τοῦ δι' ἐγγράφου πρὸς τὴν Βουλὴν, οὗ ἀποσπῶμεν τὴν ἐξῆς περίοδον. α' Ἐξελέχθη τὸς βουλευτῆς, ἦλθον ἐντὸς τοῦ Βουλευτηρίου καὶ κατέλαβον τὴν θέσιν μου. Παρετήρησα εἰς τὸ βραχὺ τοῦτο διάστημα καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὰ πράγματα καὶ εἶδον ὅτι οὐδόλως ἠπατώμην εἰς ὅσα προῖδαζόμην καὶ εἰς τινὰς προέλεγον. Ἡ ἐκ προοιμίου μικρὰ ἀνάσχεσις τοῦ παραπετάσματος διαφωτίζει ἀρκούντως πάντα νοήμονα καὶ εἰλικρινῶς φρονοῦντα πατριώτην καὶ ὡς πρὸς τὴν μέλλουσαν πορείαν των. Καὶ ἂν ἕτεροι ἀνώτεροι καὶ σοβαρώτεροι λόγοι δὲν ὑπῆρχον δι' ἓνα τίμιον καὶ ἐθνικὸν ἄνδρα, τοσαῦτα ὑποστάντα καὶ διδαχθέντα ὑπὸ τῆς παλυστόνου πείρας, αὕτη μόνη ἢ ἤδη ἀποκαλυφθεῖσα πρόοψις ἤθελε καταστήσῃ ἀσυμβίβαστον, ἀναξιοπρεπῆ καὶ οὐδόλως ἐμπρέπουσαν εἰς αὐτὸν τὴν περαιτέρω διαμονὴν τοῦ μὲ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς συνειδήσεώς των καὶ μὲ τὰ προηγούμενά των ὡς ἐπίσης καὶ μὲ τὴν τιμὴν, τὸ καλὸν ἐννοούμενον συμφέρον καὶ τὸ εἰλικρινῶς ἐπιδιωκόμενον μέγα μέλλον τοῦ ἔθνους του. Ἐνεκα τῶν λόγων τούτων παραιτοῦμαι ἐκ τῆς βουλευτικῆς ἑδρας μου, ὅπως ἄνευ ἀναβολῆς, ἣτις οὐδόλως ἤθελε κατισχύσει νὰ μεταβάλλῃ τὴν ἀπόφασίν μου, διενεργηθῇ ὁ νόμος πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ κενοῦ τῆς θέσεώς μου.» (Πρακτ. τῆς Δ'. συνεδρ. τῆς IB'. Βουλῆς).

Ἀπέναντι τοῦ ἐγγράφου τούτου σιωπῶμεν, μὴ ἔχοντές τι πλέον νὰ προσθέσωμεν, ὅπως χαρακτηρίσωμεν τὴν διαγωγὴν τοῦ κ. Ζερβοῦ.

Δὲν ἦτο περίεργον νὰ βλέπῃ τις ἑαυτὸν πρόεδρον τῆς Βουλῆς, καθ' ἣν μάλιστα ἐποχὴν πρόεδρος τῆς Γερουσίας ἦν ὁ Δ. Καροῦσος; ἐκεῖνος δηλ. ὁ Καροῦσος, ὃν αὐτὸς μέχρι τοῦδε ἐν τῇ δημοσιογραφίᾳ δικαίως ἐστιγματίσει; Δὲν ἦτο περίεργον νὰ βλέπῃ τις Ζερβὸν καὶ Καροῦσον καὶ Ἀρμοστήν τῆς Προστασίας εἰς ἀμέσους σχέσεις; εἰς σχέσεις μάλιστα ὑποκειμένου εἰς ἀνώτερον; Δὲν ἦτο περίεργον ν' ἀκούγῃ τις τὸν κ. Ζερβὸν ὀμνύοντα τὸν ἐπίσημον ὄρκον, «ὀρκίζομαι νὰ σεβασθῶ καὶ διατηρήσω τὰ συνταγματικὰ δικαιώματα τῆς προστάτιδος Ἀνάσσης, τὰ πηγάζοντα ἐκ τῶν ὑπὸ τῆς συνθήκης τῶν Παρισίων ὠρισμένων σχέσεων μεταξὺ τῆς προστάτιδος δυνάμεως καὶ τοῦ προστατευομένου κράτους;» Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι πρὶν ἢ ὀρκισθῇ, ἀνεφέρετο εἰς τὴν δῆλωσιν, ἣν ἔκαμε δώσας τὸν ὄρκον ὡς βουλευτῆς. Ἀλλ' ἡ δῆλωσις ἐκείνη, ἐξελθοῦσα τοῦ στόματος ἐλευθέρου βουλευτοῦ, τῇ ἐλευθερᾷ δηλώσει τοῦ λαοῦ κεκτημένου τὴν βουλευτικὴν ἑδραν, δὲν ἔσχυε πλέον ἐξερχομένη ἀπὸ τῆς ἑδρας τοῦ προέδρου, ἐφ' ἧς ἐπέβαλλε τὴν θέλησίν της ἡ Προστασία!

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης, ὁ κ. Ζερβὸς ἀνῆκεν εἰς τὸ κόμμα ἐκείνων, οὓς ἀπεκάλει ἄλλοτε νευρόσπαστα τῆς Προστασίας. Τὸ παράδειγμα δ' αὐτοῦ ἠκολούθει πιστὸς καὶ ὁ κ. Μομφερράτος. Καὶ πρὸς ἀπόδειξιν τῶν λόγων μας, παρκαλείποντες πολλὰς ἄλλας περιπτώσεις χάριν συντομίας, μεταφέρομεν ἐκ τῶν ἐπισήμων πρακτικῶν τὰς ἐξῆς περικοπὰς.

α Συνεδριάσις Ζ'. Μαρτίου 1862.— 'Ο κ. Παδοῦξ εἶπε: Καθ' ὃ προταί-
νας καὶ ὑποστηρίζας τὴν πρότασιν, ὅτι ὁ Ἀρμοστής δὲν δικαιούται νὰ ἐκ-
φωνῇ ἐναρκτηρίους λόγους, διαδηλῶ, ὅτι ἀφοῦ ὁ ἴδιος ἀνεγνώρισεν, ὅτι τοῦ-
το δὲν εἶναι κυριαρχικὸν δικαίωμα τὸ ὁποῖον ἀναγνωρίζει εἰς αὐτὸν, ἀλλ'
ἀπλοῦν βουλευτικὸν ἔθιμον, ἐμμένω εἰς τὴν ὑέσιν μου, ἵνα μὴ εἴπῃ τις, ὅτι
προτίθεμαι, ὡς ἡδυνάμην, διὰ τῆς ἀπουσίας μου, ἐπειδὴ δὲν εἴμεθα εἰμὴ 22
μόνον παρόντες, νὰ παραλύσω τὰς ἐργασίας τῆς Βουλῆς». Ἐὰν ὁ κ. Ζερβὸς
ἔμενε πιστὸς εἰς τὰς ιδέας του, ἤθελε μιμηθῇ τὸ παράδειγμα ἄλλων ρίζο-
σπαστῶν καὶ δὲν ἤθελε μετάπχῃ τῆς συνεδριάσεως· ἀπαρτία δὲν ἤθελε γί-
νη, ὁ Ἀρμοστής δὲν ἤθελεν ἀπαγγεῖλῃ τὸν λόγον του, καὶ ἡ Προστασία
ἤθελε λάβῃ ἐν ῥάπισμα, ὅχι ἀδιάφορον.

Πολλάκις οἱ ρίζοσπάσται ὅπως δώσωσι ψῆφον μὴ ἐμπιστοσύνης κατὰ τῆς
ἐκτελεστικῆς ἀρχῆς, τῆς Γερουσίας, προέτειναν ἐλαττώσεις μισθῶν ἐπὶ τοῦ
καταλόγου, ὃν αὐτὴ ἡ Γερουσία ὑπέβαλε τῇ Βουλῇ εἰς ἐπιψήφισιν. 'Ο κ.
Πρόεδρος ὅμως καὶ ὁ κ. Μομφερράτος κατεψήφισον τὰς προτάσεις. Οὕτω π. χ.
ἐν τῇ ΙΑ'. Συνεδριάσει τὴν πρότασιν τοῦ ρίζοσπάστου Καραμαλίκη ὅπως
ἐλαττωθῇ ὁ μισθὸς τοῦ γερουσιακοῦ Κερκύρας εἰς 200 λίρας, τῶν δὲ ἐκ
τῶν ἄλλων νήσων εἰς 250 λίρας, ὅλοι μὲν οἱ ρίζοσπάσται τὴν ἐδέχθησαν,
οἱ δὲ κκ. Ζ. καὶ Μ. τὴν κατεψήφισαν.— Ἐπὶ τῆς προτάσεως τοῦ κ. Βερρυκίου
(Θ'. Συνεδρ.) περὶ δημοσιεύσεως προσόψεως τῶν πρακτικῶν τῆς Βουλῆς, ἀπο-
φρίνονται οἱ μὲν Λιβαδάς, Λομβάρδος κ.λ. καὶ, οἱ δὲ Μ. Ζ. κ.λ. ὅχι. Ἐν τῇ
αὐτῇ συνεδριάσει ἡ πρότασις τοῦ αὐτοῦ ρίζοσπάστου, νὰ σχηματισθῇ ἐπι-
τροπὴ, ἵνα συντάξῃ σχέδιον ἀπαντήσεως εἰς τὸ διάγγελμα τοῦ Ἀρμοστοῦ
περὶ γλώσσης, γίνεται μὲν δεκτὸν ὑπὸ τῶν ρίζοσπαστῶν, ὑπὸ δὲ τῶν κκ. Ζ.
καὶ Μ. ἀπορρίπτεται.— Ἐν τῇ Σ'. συνεδριάσει ἡ πρότασις τοῦ Λιβαδᾶ περὶ
τῶν ὑπαλλήλων τῆς γραμματείας τῆς Βουλῆς, νὰ περιορισθῇ ὁ ἀριθμὸς των
εἰς 18, ὑπ' ἐκείνων μὲν γίνεται δεκτὴ, ὑπὸ τούτων δὲ ἀπορρίπτεται.— Ἐπί-
σης ἡ πρότασις τοῦ κ. Λομβάρδου περὶ ἐνὸς πρωθυπουργοῦ ὑπὸ τούτων
ἀπορρίπτεται.— Ὁμοίως ἡ ἐν τῇ ΙΒ'. Συνεδριάσει πρότασις τοῦ κ. Παδοῦξ,
ὅπως ἡ ἀντιπροσωπεία ἐκάστης νήσου ἐξετάσῃ τὰ οἰκεῖα μισθολόγια καὶ κα-
θυποβάλῃ τὴν ἐκθεσὶν τῆς εἰς τὴν Βουλὴν ὡς ἀπλὰ σχέδια, ὑπὸ τούτων
ἀπορρίπτεται.— Ἀπ' ἐναντίας ἐπὶ τῆς προτάσεως τοῦ κ. Μαρίνου, ν' ἀνα-
κληθῇ ἡ συζήτησις περὶ τῆς τῶν φρουρίων διαμαρτυρήσεως τοῦ Παδοῦξ κατὰ
τῆς Προστασίας, τῶν ρίζοσπαστῶν ἐπιμενόντων νὰ ἐξακολουθήσῃ, οἱ κύριοι
οὗτοι ζητοῦσι τὴν ἀναβολὴν (Συνεδρ. Α'). Τοῦ δὲ συνόλου τῆς διαμαρτυρή-
σεως τέλος δεκτοῦ γενομένου κατὰ τὸ σχέδιον τῆς ἀντιπολιτεύσεως, μέ τι-
νας λεκτικὰς προσοφαίσεις, οἱ κκ. Ζ. καὶ Μ. μετὰ τῶν μεταρρυθμιστῶν
καταψηφίζουσιν αὐτῆς. Διὰ τὸ στενὸν τοῦ χώρου λυπούμεθα μὴ δυνάμενοι
νὰ καταχωρήσωμεν ἐνταῦθα αὐτολεξεὶ τὴν διαμαρτυρήσιν, ἥς τὸ κείμενον
ἀμιλλᾶται πρὸς ὅσα ἄλλοτε αὐτοὶ οἱ ἀποχωρήσαντες ρίζοσπάσται κατὰ τῆς

Προτάσεις ἐξετόξευον. Ἐλθωμεν ἤδη καὶ εἰς τὰ πρακτικὰ τῆς ΜΕ'. καὶ ΜΣ'. συνεδριάσεως. Ὁ κ. Κοκκίνης καταθέτει τὴν ἐξῆς ἐγγράφον πρότασιν: Ἡ ΙΒ'. Βουλὴ ἐρμένουσα εἰς τὴν ἀπὸ 15/27 1859 διακήρυξιν τῆς ΙΑ'. Βουλῆς, καὶ τὰ ἐπελθόντα ἔκτοτε καὶ μέχρι σήμερον σταθμίσασα ἐμβριθῶς καὶ ἐκτιμήσασα, ἀποφαίνεται, ν' ἀπευθυνθῇ παράστασις εἰς τὴν Δ. Μ. τὴν προστάτιδα Ἀνκισσαν, μὲ προσφωνήματα πρὸς τὰς ὑψηλὰς εὐρωπαϊκὰς Δυνάμεις τῆς Μ. Βρετανίας, τῆς Ῥωσίας, τῆς Αὐστρίας, τῆς Γαλλίας, τῆς Πρωσίας καὶ τῆς Ἰταλίας, ἵνα εὐδοκοῦσαι συμπράξωσι πρὸς πραγματοποίησιν τῆς ἀνωτέρω ἐν τῷ κυριαρχικῷ δικαιώματι τῆς Βουλῆς γενομένης διακήρυξεως. Ἀκολουθῶς καταθέτει σχέδιον παραστάσεως καὶ σχέδιον προσφωνημάτων Ἡ Βουλὴ τὴν τε πρότασιν καὶ τὰ σχέδια παραδέχεται. Ἀλλ' ὁ κ. Ζερβὸς διαμαρτύρεται λέγων ὅτι «ἐπιφυλάσσεται εἰς τὴν προσεχῇ συνεδρίᾳ νὰ φέρῃ δῆλωσιν, καθ' ὅσον θεωρεῖ ἀκατάλληλον καὶ ὅλως καινοφανῆ τὸν τρόπον, δι' οὗ προσάγονται τοιαύτης φύσεως ἀντικείμενα, — ὅτι ἐὰν ἄλλοι ἐνδιαφέρονται περὶ τοῦ τοιούτου ἀντικειμένου, ἐνδιαφέρεται καὶ αὐτὸς, ὑπὲρ οὗ ἐθυσιάσθη, — καὶ ὅτι ἐπομένως ἔπρεπε τοῦλάχιστον νὰ τῷ κοινοποιηθῇ προλαβόντως οἷονδῆποτε μέτρον οἱ βουλευταὶ προέθεντο νὰ λάβωσιν ἐπὶ τούτου». Τὴν δὲ διαμαρτυρίαν του διατυποῦ ἐν τῇ ἐξῆς συνεδριάσει ὡς ἀκολουθῶς: Διαδηλῶ ὅτι, μαρτυρήσας καὶ θυσιάσας τὰ πάντα ἕνεκα τοῦ μεγάλου αὐτοῦ ἀντικειμένου, δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ ἐκφρασθῶ, διότι τὸ ἄτομόν μου καὶ ἡ θέσις μου χορηγοῦσιν ἐκφραστικωτέραν καὶ ζωηροτέραν σημασίαν, ἣτις εὐτυχῶς ὡς ἐκ τῆς φορᾶς τῶν πραγμάτων δὲν παρήγαγε τὰ ὅποια ὤφειλε νὰ παράγῃ ἀποτελέσματα· ὅτι μία τις τοῦλάχιστον ἀνακοπὴ ὀφείλετο (;) πρὸς ἐμὲ, πρὶν ἢ προσαχθῇ εἰς τὴν Βουλὴν ἡ πρότασις ἐν πλήρει ἀγνοίᾳ μου· ὅτι τὸ αἰφνίδιον καὶ ἡ ὥρα τῆς προσαγωγῆς αὐτῆς, ὡς καὶ τὸ αὐτοσχέδιον καὶ ἐπιθετικόν, οὕτως εἰπεῖν, τῆς ἀνευ συζητήσεως παραδοχῆς τῆς, ἀφαιροῦν τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸν φωτισμὸν τῆς συνειδήσεως τῶν βουλευτῶν, ἀποδεικνύουσιν ὀλίγον ἐνδιαφέρον εἰς τὰ τιμαλφέστερα τῆς πατρίδος δικαιώματα ὅτι ὁ τρόπος καθ' ὃν προτείνεται ἡ διεξαγωγὴ τοῦ ζητήματος, συνέπειά ἄλλως προὑπαρξάντων γεγονότων πάντων ἀλλοτριῶν πρὸς ἐμὲ . . . εἶναι μία ἐπανάληψις, ἣτις ἀφεύκτως προκαλεῖ τὴν ἐπανάληψιν τῶν αὐτῶν ἐξαγομένων . . . ὅτι καὶ ἡ πρότασις καὶ ὁ τύπος τῆς ἐκτελέσεως εἶναι ὅλως ἀνολικία καὶ ἀναιρετικὰ τῆς φύσεως τοῦ ζητήματος καὶ τῆς ἐν δικαίῳ ἀρχῆς τῶν ἐθνικοτήτων, ἐπομένως ἀπώδοντα (;) ἀμφοτέρω πρὸς τὴν ἀνέκκθεον πορείαν μου, — ὅτι ὁ καιρὸς καὶ αἱ περιστάσεις οὐδόλως ἐπείγουν, οὔτε εἶναι ἐπὶ τοῦ παρόντος εὐνοϊκαὶ πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἐπιδιωκόμενου σκοποῦ (!!) διότι σὺν τοῖς ἄλλοις οἱ ἰσχυροὶ δὲν μεταβάλλουν τόπον εὐκόλως καὶ ταχέως τὰς ἐπισήμως ἐκδηλωθείσας βουλήσεις των, οὔτε τὸ σημερινὸν πνεῦμα καὶ ἐντὸς τῆς Ἑπτανήσου εἶναι τοιοῦτον, ὥστε νὰ ἐπενεργήσῃ εὐμενῇ τινὰ μεταβολὴν πρὸς ἄμεσον ἐκπεραίωσιν τοῦ προκειμένου

θέματος Ἐνεκα τῶν λόγων τούτων καὶ ἐτέρων, οὓς ἀποσιωπῶ, καὶ ἔνεκα ὧσων μέχρι τοῦδε ἀναφορικῶς ἐξέφρασα ἐντὸς τοῦ βουλευτηρίου τούτου, ἀρνοῦμαι τὴν συγκατάθεσίν μου εἰς τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος πρότερον τοῦ ἐντίμου κ. Κοκκίνη καὶ εἰς τὰς προσαχθείσας παραστάσεις ἢ ἀναφοράς.» Τοιαύτη δὴλώσις, τίνας; τοῦ κ. Ζερβού, τοῦ ἐκθύμου καὶ ἀκροῦ ποτε ῥιζοσπάστου, διεγείρει τὴν δικαίαν ἐκπληξιν βουλευτῶν καὶ ἀκροατηρίου καὶ σφοδρὰς ἀγορεύσεις κατ' αὐτοῦ τῶν Λομβάρδου, Παδοβᾶ, Σέρβου, Βερρικού καὶ Α. Βαλαωρίτου, ὅτις δίδει πέρας εἰς τὴν συζήτησιν διὰ τῶν ἐξῆς ἐμφαντικῶν ἐκφράσεων. «Ἀφοῦ ὁ ἐντιμος πρόεδρος ἐπιμένει εἰς ὅσα προηγουμένως διεδήλωσεν, ὀφείλω νὰ ἐκφράσω τὴν λύπην, ἐφ' ἧς καταπιέζομαι, βλέπων τὸν πρόεδρον τῆς IB'. Βουλῆς ὑπαγορευόντα εἰς τοὺς ξένους τὴν ἀρνητικὴν ἀπάντησιν, τὴν ὅποیان ἄνευ τῆς δηλώσεως ἐκείνης ἴσως δὲν ἤθελον καλῶς διατυπώσει.» Ἴδού καὶ τὰ ὀνόματα τῶν μετὰ τοῦ κ. προέδρου συμμορφουμένων· Κουρῆς, Φωκᾶς, Χαριτάτος, Κασσιμάτης, Τσαρλαμπᾶς, Βέγις, Βούλγαρης καὶ Πήλλικας».

Προβῶμεν ἔτι περαιτέρω.

Ἐπὶ τῆς συζητήσεως τοῦ σχεδίου τῆς ἀπαντήσεως εἰς τὸν λόγον τοῦ Ἀρμοστοῦ ὁ πρόεδρος συστηματικῶς ἐπετίθετο κατὰ τῶν ῥιζοσπαστῶν, καὶ πᾶσαι αἱ παρατηρήσεις καὶ μεταβολαί, αἱ παρ' αὐτοῦ προτεινόμεναι, τοιαύτην τάσιν εἶχον καθόλου. Ὡς πρὸς τὴν ἀπάντησιν ὁ Παδοβᾶς κατέθηκε δύο προτάσεις· α'.) ὡς πρὸς τὸ ἐθνικὸν ζήτημα ὅχι μόνον νὰ ἐκδηλώσῃ βούλησιν, ἀλλὰ νὰ κἀμὴ μναίαν ὅτι θέλει ἐπιληφθῇ ἡ Βουλὴ, ἐν ἁρμοδίῳ χρόνῳ, τῶν νομίμων μέσων πρὸς πραγματοποιήσιν τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς· β'.) ἀρχὴ τῆς ὕλικῆς βελτιώσεως δὲν εἶναι πραγματοποιήσιμος ἀπέναντι τῆς πορείας τῆς Προστασίας». Ὁ πρόεδρος καὶ εἰς ταῦτα σφοδρῶς ἀντιτίθεται μετὰ τῶν ὀλίγων ὁπαδῶν του. Ἐν τούτοις ὁ Α. Βαλαωρίτης προτείνει «νὰ μετατεθοῦν οἱ ἀφορῶντες τὸ ἐθνικὸν ζήτημα παράγραφοι τοῦ σχεδίου ὡς τελευταῖοι, καὶ οἱ ἀφορῶντες τὴν ἐσωτερικὴν κατάστασιν ὡς πρῶτοι» (καὶ τοῦτο οὐχὶ ἄνευ λόγου ἀλλὰ σκοπίμως)· ὁ δὲ πρόεδρος μετὰ τοῦ κ. Μομφερράτου καὶ μετὰ 12 ἄλλων καταψηφίζουσι τῆς προτάσεως, δεκτῆς γενομένης διὰ 22 ψήφων. Μετὰ τὴν ψηφοφορίαν ὁ Παδοβᾶς θέλει ν' ἀναπτύξῃ τὴν ἰδέαν του περὶ ἐσωτερικῆς βελτιώσεως, καὶ ἐνταῦθα ἄγων σφοδρὸς ἐγείρεται μετὰ ξὺ μεταρρυθμιστῶν καὶ προέδρου ἀφ' ἑνὸς καὶ ῥιζοσπαστῶν ἀφ' ἐτέρου· καὶ ἐν τέλει πάλιν οἱ κκ. Ζ. καὶ Μ. προτείνουν καὶ ψηφίζουσι τὸ ἀπροχώρητον τῆς β'. προτάσεως τοῦ κ. Παδοβᾶ, διότι ἀντίκειται εἰς τὸν κανονισμόν» — ὅπερ ὁμῶς ἀπερρίφθη διὰ ψήφων 24 κατὰ 13. Ἀναπτύσσει τέλος ὁ Παδοβᾶς τὰς προτάσεις του, αἵτινες γίνονται δεκταὶ διὰ ψήφων 21 κατὰ 5, τῶν κκ. Ζ. καὶ Μ. μὴ ψηφισάντων, διατί; ἐρωτῶμεν. Ὁ Λομβάρδος ἀκολούθως ἀναγινώσκει ἔγγραφον τροπολογίαν εἰς τὸ σχέδιον τῆς ἐπιτροπῆς· ὁ πρόεδρος ὁμῶς πάλιν ἀντιπροτείνει τὸ ἀπροχώρητον τῆς προτάσεως αὐτοῦ, ἣν ἀντιπρότασιν

ὁμῶς ἀπορρίπτει ἡ Βουλὴ διὰ ψήφων 22 κατὰ 13, τοῦ κ. Ζ. καὶ κ. Μ. μετὰ τῆς κυβερνητικῆς μειονοψηφίας καταταχθέντων. (Ὁρα πρακτ. τῆς ΙΗ'. ΙΘ'. καὶ Κ'. Συνεδρ. τοῦ ΙΒ'. Κοινοβουλίου).

Τὰ ἐν τῇ ΚΑ'. Συνεδριάσει τῆς 20 Μαρτίου 1862, ἥς δὲν ἐδίστασεν ὁ κ. Μομφερράτος νὰ μνημονεύσῃ, οὐδὲν ἄλλο ἀποδεικνύουσιν, ἢ ὅτι ἀποχωρισμένοι ἤδη, αὐτὸς καὶ ὁ κ. Ζ., τῶν ῥίζοσπαστῶν, ἀνῆκον εἰς τὴν μειονοψηφίαν. «Ὁ κ. Μομφερράτος λέγει ὅτι προκειμένου περὶ σχεδίου ἀπαντήσεως, διάφοροι βουλευταὶ ἐσκέφθησαν καὶ συνέταξαν διαφόρους παραγράφους, ὅπως ἀντικατασταθῶσιν εἰς τὸ ὑπὸ συζήτησιν σχέδιον τῆς ἐπιτροπῆς», ὑπογεγραμμένοι δὲ ἦσαν Ζερβὸς, Μομφερράτος, Κουρῆς, Λαύραγγας, Κασσιμάτης, Φίλιππος. Διεγείρεται τότε σφοδρὰ συζήτησις μεταξὺ προέδρου καὶ Λομβάρδου, καὶ ἐν τέλει τὸ σχέδιον τοῦ δευτέρου, συμπληρισάντων πάντων τῶν ῥίζοσπαστῶν, ἐκτὸς τῶν Ζ. καὶ Μ., γίνεται δεκτὸν διὰ ψήφων 22 κατὰ 15. Καὶ ἐγένετο μὲν μνεία ἐν τῷ σχεδίῳ τῆς μειονοψηφίας τῆς ἐνώσεως, ἀλλὰ τί πρὸς τοῦτο; μήπως οἱ μεταρρυθμισταὶ ἠρνήθησάν ποτε ῥητῶς τὴν ἔνωσιν; οὐχί· ἀλλὰ παρίστανον πρὸς τὸ φαινόμενον τὸ ἀδύνατον αὐτῆς καὶ ἤθελον νὰ τὴν ἀναβάλωσιν ad Calendas Graecas. Διὰ τί ἄλλως, ἐρωτῶμεν, δὲν συνεψήφισαν οἱ κκ. Μ. καὶ Ζ. τὸ σχέδιον τῶν ῥίζοσπαστῶν;

Καθόλου δὲ ὁ λαμβάνων ἀνὰ χεῖρας τὰ πρακτικὰ τῆς ΙΒ'. Βουλῆς διαέλεται συστηματικὴν συμπολίτευσιν τῶν κκ. Ζ. καὶ Μ. μετὰ τῆς κυβερνητικῆς μειονοψηφίας καὶ ἀποχωρισμὸν ἀπὸ τῶν πρώην ὁμοφρόνων των καὶ κοινῶ συνεργαζομένων ῥίζοσπαστῶν. Ἐπαναλαμβάνομεν διὰ τῆς ἐσωτερικῆς βελτιώσεως τοῦ τόπου, κατὰ τὴν ἔκφρασιν τῶν νεωτεριστῶν τοῦ ΙΒ'. Κοινοβουλίου, ἡ Προστασία οὐδὲν ἄλλο προετίθετο ἢ νὰ στήσῃ παγίδα, ἐν ᾗ νὰ παγιδεύσῃ τινὰς τῶν Ἰονίων, ὅπως ἀποκοιμηθῇ τὸ τῆς ἐνώσεως ζήτημα. Τῆς παγίδος ταύτης ἀπηλλάγησαν οἱ Λιβανίτης, Λομβάρδος, Παδοῦδας κ.λ., ἐνέπεσον δὲ εἰς αὐτὴν οἱ κκ. Ζ. καὶ Μ. Ἐὰν κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην οἱ ῥίζοσπάσται δὲν ἤθελον δείξῃ ἐπίμονον διχωγὴν, ἣν ἔδειξαν, Κύριος οἶδε, ἐὰν καὶ πότε ἤθελε πραγματοποιηθῇ ἡ ἔνωσις¹. Ἡ περίστασις ἐκείνη μᾶς ἐνθυμίζει τὸν δηρῶδ' ἐν Ἠπείρῳ λόγον, τοῦ μὲν ἐρωτῶντος «ποῦ ἔναι τὸ σπῆτ τοῦ Παπα?», τῶν δὲ χωρικῶν ἀπαντῶντων «δὲν σέ θέλει τὸ χωριό· τί ζητᾷς τὸ σπῆτι?», Ἡ μὲν Προστασία ἔλεγε διὰ τῶν ὀργάνων τῆς «ἔλθετε νὰ βελτιώσω τὴν κατάστασίν σας», οἱ δὲ ῥίζοσπάσται ἐπέμενον ἀπαντῶντες «Ἐρρε εἰς κόρυκας σὺ καὶ αἱ βελτιώσεις σου, δὲν θέλομεν ἀπολύτως μετὰ σοῦ νὰ συζήσωμεν μετὰ σοῦ βελτιώσεις, καὶ ἂν ἐπιθυμοῦμεν αὐτάς, εἶναι ἀδύνατον νὰ

1 Γράφοντες τὴν βιογραφίαν τοῦ Θ. Καρούσου εἶχομεν μὲν ὑπ' ὄψιν τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα, ὑπεδοθήκει δὲ ἡμᾶς καὶ ἡ μνήμη τῶν γεγονότων. Φοβούμενοι ὁμῶς, μὴ ἡ μνήμη, ἥτις ἐπὶ τῶν γεγονότων ἐκείνων ἦν λίαν νεανική, μᾶς ἠπάτα, ἐζητήσαμεν πληροφορίας παρὰ τοῦ κ. Λομβάρδου, διατρέχοντος τὸν Δεκέμβριον τοῦ 1867 ἐν Ἀθήναις, ὅστις διὰ πεισιπωτάτων λόγων μᾶς ἀπέδειξε τὸν κίνδυνον, ὃν πράγματι τὸ ἔθνικόν ζήτημα διέτρεξεν ἐν τῇ ΙΒ'. Βουλῇ διὰ τῶν λεγομένων βελτιώσεων τοῦ τόπου.

πραγματοποιηθῶσι βελτιώσεις θὰ ἐπέλθωσι διὰ τῆς ἐνώσεως.» Καὶ τέλος ἡ Προστασία ἰδοῦσα τὸ ἀδύνατον τῆς διατηρήσεως αὐτῆς ἐν Ἑπτανήσῳ, ἀπῆλθε. Καὶ ἀληθὲς μὲν, ὡς ὁ κ. Μ. λέγει, ὅτι ῥητῶς πρότασις συνταγματικῶν μεταρρυθμίσεων δὲν ὑπεβλήθη ἐν τῇ IB'. Βουλῇ· ἀλλὰ τοιαύτη τάσις ἀνεπτύσσετο διὰ τῶν βελτιώσεων τοῦ τρόπου, τάσις πραγματικὴ, ὡς πολλάκις οἱ ῥιζοσπάσται ἡλίου φαεινότερον ἀπέδειξαν, οὐχὶ ὑποτιθέμενοι, ὡς ὁ κ. Μ. λέγει. «Δὲν ἀπέκρουον, λέγει, ὁ Μ., πλὴν ὅ,τι ἡδύνατο εἰς ἀνακούφισιν τῶν δεινῶν τῆς πατρίδος τουτέστιν εἰς πᾶσαν ἐφικτὴν βελτίωσιν τῆς ἀθλίας τῶν πραγμάτων καταστάσεως νὰ συντελέσῃ». Ἀλλ' ἐρωτῶμεν· αἱ ὑπὸ τῶν ῥιζοσπαστῶν προτεινόμεναι οἰκονομίαι ἐβελτίωνον τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων ἢ τὴν ἐχειροτέρευον; Ἐὰν δὲ τὴν ἐβελτίωνον, ὡς πᾶς σῶφρων ἀπαντᾷ, διατί κατεψήφισον αὐτῶν;

Ἐὰν δὲ ἐν τῇ IB'. Βουλῇ μετὰ τῶν ῥιζοσπαστῶν συνετάσσοντο καὶ τινες βουλευταὶ διακριθέντες ἄλλοτε ὡς μεταρρυθμισταὶ καὶ καταχθόνιοι, τοῦτο ἔπραττον διότι ἐποιοῦν τὴν ἀνάγκη φιλοτιμίαν, ὅπως ἐν τῇ δωδεκάτῃ ὥρᾳ πωλήσωσιν ἐθνισμόν, ἢ οἰκτρῶς ἠπατῶντο νομίζοντες ὅτι ἡ ὑφισταμένη κατάσταση ἤθελεν ὠφελήσῃ τὰ σχέδιά των. Ὅπωςδὴποτε ἡ δημοσία γνώμη καλῶς διεγίνωσκε τότε τοὺς βουλευτὰς ἐκείνους.

Τελευτῶντες λέγομεν ὅτι σεβόμεθα μὲν τὸν γενναῖον χαρακτήρα τοῦ κ. Ζερβοῦ καὶ τοῦ κ. Μαρμεροράτου μέχρι τοῦ 1861 καὶ τὰ δεινὰ ἃ χάριν τῆς ιδέας των ὑπέστησαν ἀναγνωρίζομεν, πεπείσμεθα ὅμως ὅτι ἡ ἱστορία τῆς ἐνώσεως τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς Ἑλλάδος δὲν θὰ λαλήσῃ μετὰ τοῦ αὐτοῦ ἐνθουσιασμοῦ περὶ αὐτῶν μέχρι τῆς τελευταίας αὐτῆς σελίδος.

Ἐν Μονάχῳ τὸν Μάρτιον τοῦ 1878.

ΣΗ. Κ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ.

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΕΝ ΘΕΣΠΡΩΤΙΑ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΟΥ ΦΡΟΥΡΙΟΥ ΤΟΥ «ΑΓΙΟΥ ΔΟΝΑΤΟΥ» I.

Ὁ σοφὸς Ἀκαδημαῖκός τῆς Γαλλίας κ. Α. Maury ἐν τῷ πονήματι αὐτοῦ *Histoire des religions de la Grèce antique*², πραγματευόμενος τὰ ἐν Θεσπρωτίᾳ μυθολογούμενα ὀνόματα Στυγός, Ἀχερουσίας, Ἀχέρωντος, Κωκυτοῦ, καὶ Ἀἰδωνέως κλ. κλ. ἐν ὑποσημειώσει, ἀναφερομένη εἰς τὴν κατ' αὐτὸν Ἀἰδωνίαν, ἐπαρχίαν Θεσπρωτίας (canton le nom d'Aïdonie, ὡς λέγει αὐταῖς

1 Τὸ φρούριον τοῦτο νῦν ἐστὶ κατεστραμμένον· τὸ δ' ὄνομα διασώζεται εἰς τὴν ἐπαρχίαν, ἣτις καλεῖται Παραμυθία, ὡς θέλομεν ἰδεῖν παρακατιόντες· συμπεριλαμβάνεται δὲ εἰς τὰς ἐντεῦθεν τοῦ Θυάμιδος χώρας, τὰς ὑπὸ τῆς Βερολινιακῆς συνθήκης τῇ Ἑλλάδι παραχωρηθείσας.

2 Histoire des religions κλ. Τόμ. Α' σελ. 539 κέξ. Paris 1857 σημ. 1.